

MĂRIMEA DEMOGRAFICĂ – CRITERIU CARE RELIEFEAZĂ FIDEL RAPORTURILE RECIPROCE DINTRE POPULAȚIA SECTORULUI MONTAN AL VĂII MOLDOVEI ȘI MEDIUL INCONJURĂTOR

Despina VASILCU

Cuvinte cheie: mărime demografică, unitate administrativ-teritorială, recensământ, evoluție numerică a populației, amenajare a teritoriului;

Mots clé: taille démographique, unité administrative-territoriale, recensement, évolution numérique de la population, aménagement du territoire;

La taille démographique – critère qui souligne fidèlement les rapports réciproques entre la population du secteur montagnoux de la vallée de la Moldavie et l’ environnement. Le critère concernant la taille des localités rurales met en évidence les rapports entre la population et l’ environnement et sa connaissance permet la proposition des solutions adéquates concernant l’ aménagement du territoire, et surtout les problèmes de l’ équipement technique du réseau des habitats ruraux, processus qui doit se dérouler en concordance avec le niveau socio – économique de chaque localité, vu que les problèmes auxquels se confrontent les habitats ruraux du secteur montagnoux de la vallée de la Moldavie sont différents. En analysant la taille démographique des villages par unités administratives on constate que chacune des unités a un type spécifique de village, conséquence de l’ ancienneté des habitats, des conditions naturelles et économiques.

Schimbările care au intervenit, în perioada 1930-2002, în dinamica populației totale, în general, dar și în structura acesteia pe medii, în special, s-au reflectat și în evoluția mărimii satelor din sectorul montan al văii Moldovei. Analiza datelor, la recensămintele din 1930, 1966, 1977, 1992 și 2002 evidențiază o creștere a populației regiunii, în perioada 1930-1992, de la 62 728 locuitori la 102 220, și o scădere a acesteia, cu 14 243 locuitori, între ultimele două recensăminte. Evoluția populației rurale pe parcursul celor 72 de ani indică, cu claritate, o descreștere a ponderii ei în populația totală, destul de lentă, în opinia noastră (de la 65,8% în 1930 la 59,4% în 2002), și cu anumite fluctuații, determinate, în primul rând, de măsurile administrative impuse, și mai puțin de procesul de urbanizare reală. Scăderea ponderii populației rurale în anul 2004, la 52,1% este, și de această dată, rezultatul unui proces oarecum forțat, de creare a 8 noi structuri urbane, fără ca acestea să corespundă indicatorilor minimali prevăzuți de lege.

În clasificarea satelor după mărimea demografică nu am ținut cont de măsura administrativă din anul 1966, potrivit căreia o serie de comune erau incluse mediului urban (Fundu Moldovei, Pojorâta și Valea Putnei, Vama cu satele Molid, Prisaca și Strâmtura, Frasin cu Bucșoia și Ostra cu Târnicioara).

Analiza mărimii demografice a satelor din sectorul montan al văii Moldovei, pe parcursul recensămintelor amintite, ne-a permis încadrarea acestora în patru categorii de mărime:

- *Satele de mărime foarte mică (cătunele)*, cu o populație sub 100 locuitori, reprezintă o categorie care reunește un număr relativ redus de așezări, care variază între minimum trei, la recensămintele din 1977 și 1992, și maximum 5, la recensământul din 1966. Din această categorie făceau parte, la recensământul din 1966, satele aparținătoare comunei Botuș¹ (Obcina, Plai, Smida Ungurenilor, Colacu și Pârâul Negrei). Ca încadrare constantă în această categorie, pe parcursul ultimelor 4 recensăminte, a fost semnalată prezența satelor Plai, Obcina și Smida Ungurenilor, a căror populație s-a redus foarte mult, în perioada 1966-2002, (de 3,4 ori la Plai și de 1,9 ori la Obcina și Smida Ungurenilor), situație determinată de gradul mare de izolare, lipsa infrastructurii comunicaționale și a dotărilor edilitare, ceea ce a determinat un puternic exod rural, mai ales la nivelul populației tinere. Apariția și menținerea acestor sate a fost condiționată, cu siguranță, de factorul social-istoric și, în aceeași măsură, de factorul natural. Relieful montan s-a manifestat ca factor favorizant în privința vechimii și continuității fenomenului de populare, limitând, în același timp, ceșterea demografică a acestora, ca urmare a gradului ridicat de fragmentare a reliefului, ca și a posibilităților reduse de dezvoltare social economică și edilitar gospodărească. Aceste sate sunt amenințate cu depopularea din cauza factorilor restrictivi mai sus menționați, dar ideală ar fi totuși, menținerea acestor forme de habitat, conservarea personalității rurale a cătunelor, prin măsuri concrete de amenajare a teritoriului local și creșterea posibilităților de dezvoltare economică, prin valorificarea produselor locale și dezvoltarea agroturismului.

- *Satele de mărime mică (101-500 locuitori)*, al căror număr a crescut progresiv de la 4 în anul 1930 (Pleșa, Valea Putnei, Vadu Negrișei și Ciumârna), la 11, în anul 1992 (numărul maxim înregistrat). Această categorie reunea, în 1966, sate din bazinul superior al Moldovei (Botușel, Branișteea, Deluț, Delnița, Breaza de Sus), al Moldoviței (Dragoșa), al Suhăi Bucovinene (Târnicioara) și al Humorului (Pleșa). În perioada 1966-1977, pe fondul creșterii populației, determinată de măsurile legislative de la sfârșitul anului 1966, are loc o scădere a populației majorității satelor mici datorită exodului rural. Astfel, creșterea naturală a populației determină încadrarea, în categoria satelor mici, la recensământul din 1977, a satului Pârâul Negrei. Pe de altă parte, exodul rural explică regresul demografic al satului Valea Putnei, fenomen care l-a plasat în categoria satelor mici, la recensământul din 1992. Satele mici fac excepție de la regula generală de declin demografic, în perioada dintre ultimele două recensăminte, deoarece din numărul total al satelor mici (10), 7 au înregistrat o creștere a populației, diminuarea numărului de locuitori fiind specifică satelor Breaza de Sus, Pârâul Negrei și Delnița, caracterizate printr-un proces mai accentuat de îmbătrânire demografică.

- *Satele de mărime medie (501-1500 locuitori)* reprezintă categoria cea mai numeroasă, caracterizată printr-un număr de 11 sate, la recensământul din 1930, și menținerea constantă (20 de sate) la ultimele 4 recensăminte, categorie care deține o pondere de 42,6% din satele sectorului montan a văii Moldovei. Bine dotate, în general, din punct de vedere edilitar, satele din această categorie prezintă condiții favorabile creșterii densității gospodăriilor în vatră, fiind avantajate de prezența căilor

¹ La recensământul din 1966, comuna Botuș avea în componență 10 sate, iar la recensământul din 1977, 9 dintre acestea au fost incluse comunei Fundu Moldovei, iar satul Pârâul Negrei comunei Breaza.

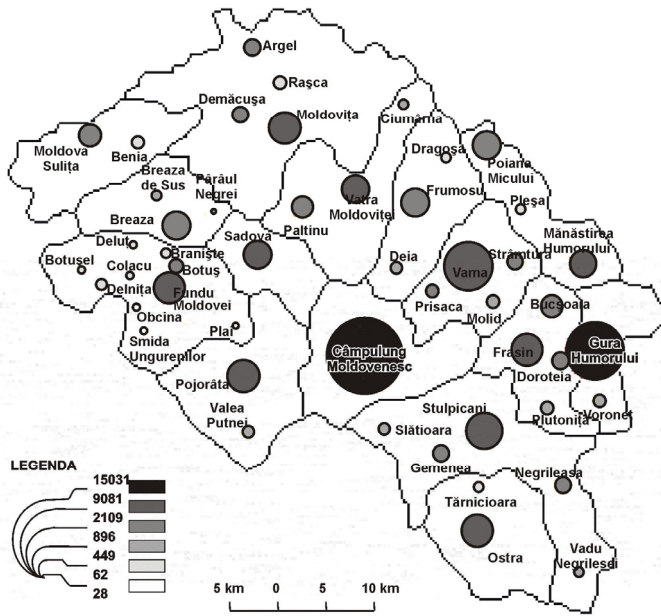

Fig. 2. Mărimea demografică a așezărilor din sectorul montan al Văii Moldovei la recensământul din 1966.

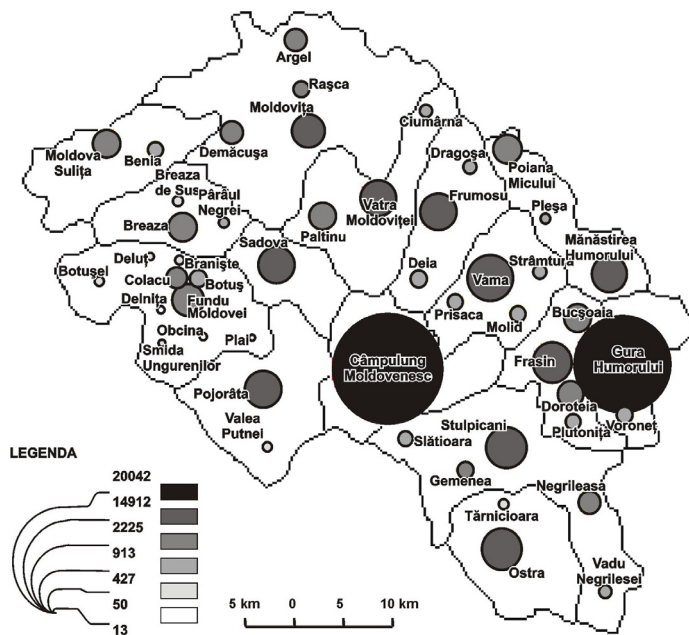

Fig. 3. Mărimea demografică a așezărilor din sectorul montan al văii Moldovei la recensământul din 2002.

- *Satele foarte mari (peste 3000 locuitori)* alcătuiesc categoria cel mai slab reprezentată. La recensământul din 1930, în această categorie se încadrau satele Fundu Moldovei și Moldovița, cu 4248 și respectiv 3219 locuitori. Dacă la recensământul din 1966 nu exista nici un sat cu o populație peste 3000 locuitori, la următorul recensământ se înregistrau 2 localități (Ostra, 4339 locuitori, și Vama, 3334 locuitori), cărora li se adaugă, în 1992, și Stulpicani (3023). Declinul demografic înregistrat, după 1990, își pune amprenta și asupra taliei satelor, în sensul reducerii acestora, astfel că, la recensământul din 2002, categoria satelor mari era reprezentată printr-un singur sat – Vama, cu o populație de 3688 locuitori.

Criteriul privind mărimea medie a așezărilor rurale² reliefează raporturile dintre populație și mediul înconjurător, iar cunoașterea acestuia permite, totodată, abordarea unor soluții adecvate privind amenajarea teritoriului, mai ales în privința problemelor de echipare tehnică a rețelei de așezări rurale, proces care trebuie să se deruleze în concordanță cu stadiul social-economic al fiecărei localități, pentru că problemele pe care le ridică așezările rurale din sectorul montan al văii Moldovei, diferă, totuși, de la o localitate la alta.

Analizând mărimea medie a satelor pe unități administrativ-teritoriale constatăm că fiecareia dintre acestea îi este caracteristic un anumit tip de mărime de sat, după numărul de locuitori, o consecință a vechimii așezărilor, a condițiilor naturale și economice specifice. Pentru a surprinde o evoluție în timp, ne propunem analiza comparativă a mărimii medii a satelor la recensămintele din 1966, 1977, 1992 și 2002³, situație care ne-a permis evidențierea unor aspecte caracteristice pe parcursul perioadei analizate:

- o evoluție ascendentă a populației regiunii, în perioada 1966-1992, și o descreștere a acesteia după 1992. Creșterea populației, pe ansamblul regiunii, în intervalul 1977-1992, se datorează, îndeosebi, creșterii populației urbane, în timp ce populația rurală s-a caracterizat printr-o creștere mai modestă și o instalare mai rapidă a declinului demografic (chiar după 1977), datorată, pe de-o parte, migrației rural-urbane, iar pe de altă parte, îmbătrânirii populației și diminuării continue a natalității;

- dominantă este, la toate cele patru recensăminte, categoria satelor mijlocii, atât numeric (33 la recensământul din 1966, 20 la cele din 1977 și 2002 și 23 la recensământul din 1992), cât și ca pondere, în totalul satelor regiunii (maximă la recensământul din 1966 – 71,1% și minimă la cel din 1977 și 2002 – 43,5%);

- menținerea constantă a ponderii satelor mici (21,7%), reprezentate prin cele 10 sate aparținătoare comunei Fundu Moldovei;

- creșterea accentuată a numărului și ponderii satelor mari (1500-3000 locuitori), de la 3 și respectiv, 6,5% din totalul satelor regiunii, la recensământul din 1966, la 16 și 34,8% din total, la recensămintele din 1977 și 2002.

Analiza evoluției populației, în profil teritorial, în perioada 1966-2002, ne permite surprinderea unor aspecte particulare privind modificarea mărimii medii a satelor, ceea ce ne-a permis încadrarea acestora în două categorii:

- o primă categorie și cea mai numeroasă cuprinde sate care, deși au cunoscut fluctuații (în sens crescător sau descrescător) ale numărului de locuitori, s-au menținut

² Mărimea medie a așezărilor rurale a fost determinată prin raportarea numărului de locuitori al fiecărei comune la numărul de sate componente.

³ Pentru comparabilitate, datele au fost aduse la cadrul administrativ actual.

în aceeași categorie de mărime (satele din comunele Breaza, Frumosu, Fundu Moldovei, Mănăstirea Humorului, Moldova Sulița, Moldovița, Pojorâta, Sadova și Stulpicani);

▪ cea de-a doua înglobează satele din comunele Frasin, Ostra, Vama și Vatra Moldoviței, care la recensământul din 1966, intrau în categoria satelor de mărime mijlocie (500-1500 locuitori), pentru ca la celelalte recensăminte să se încadreze în categoria satelor mari, cu excepția satelor din comuna Vatra Moldoviței, la recensământul din 1992. Creșterea cea mai spectaculoasă au înregistrat-o cele din comuna Ostra, între 1966-1977 (cu 157,8%), datorită dezvoltării mineritului, activitate care a atras un număr însemnat de migranți definitivi. Satele din această comună s-au menținut în categoria satelor mari și la recensămintele ulterioare, deși mărimea medie a numărului de locuitori s-a redus continuu (cu 82,8%, între 1977-1992, și 83,6%, între ultimele două recensăminte).

BIBLIOGRAFIE

- Apăvăloaei M., Chiriac D., Lupu N.** (1970), *Câteva aspecte geografico-economice referitoare la populația și așezările rurale din județul Suceava*, An. Șt. Univ. „Al. I. Cuza”, Sect. II, c, Geogr., XVI, Iași.
- Apetrei M., Groza O., Grasland C.** (1996), *Elemente de statistică cu aplicații în geografie*, Edit. Universității „Al. I. Cuza”, Iași.
- Cucu V.** (1974), *Geografia populației și așezărilor omenești*, Edit. Did. și Ped., București.
- Erdeli G., Cucu V.** (2005), *România – Populație. Așezări umane. Economie*, Edit. Transversal, București.
- Erdeli G., Dumitrache Liliana** (2001), *Geografia populației*, Edit. Corint, București.
- Iașu C.** (2002), *Depresiunea Rădăuților – Studiu de geografie umană*, Edit. Corson, Iași.
- Iosep I.** (1972), *Câteva considerații geografice privind populația și așezările omenești din județul Suceava*, Com. și ref. Geogr., Suceava.
- Iosep I.** (în colab. cu Barbu N. 1987), *Obcinele Bucovinei*, în „Geografia României”, III, Edit. Academiei, București.
- Iosep I.** (1999), *Studiul geografico-economic al Obcinelor Bucovinei* (teza de doctorat – manuscris).
- Surd V.** (2001), *Demografie*, Edit. Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.
- Trebici V.** (1979), *Demografia*, Edit. Șt. și Encicl., București.
- * * * *Recensământul general al populației și locuințelor României din 29 decembrie 1930.*
- * * * *Recensământul general al populației și locuințelor României din 21 februarie 1956.*
- * * * *Recensământul general al populației R. S. R. din 15 martie 1966.*
- * * * *Recensământul general al populației R. S. R. din 5 ianuarie 1977.*
- * * * *Recensământul general al populației României din 7 ianuarie 1992.*
- * * * *Recensământul general al populației României din 19 martie 2002.*

Departamentul de Geografie
Universitatea „Ștefan cel Mare” Suceava
E-mail: des_pina2004@yahoo.com